

HERALDICKÝ ČASOPIS

Vydává Heraldická společnost

Ročník II. /1949/

březen 1949

Číslo 1.

Česká literatura heraldická v l. 1945 - 1949

Josef Milde

I.

Samostatné publikace.

Jest ironií osudů, že prvá kniha o tematiku z české heraldiky, jež „vyšla“ po květnové revoluci 1945, je — německá a od německého autora. Slovo „vyšla“ dali jsme do uvozovek, neboť osudy této knihy jsou ještě nejasné, a byli bychom vděční, kdyby osoby přesněji informované zpravily o nich redakci Heraldického časopisu. Jmenuje se »**Adler und Löwe**« a jejím autorem jest **Anton Zankl**. Zdá se, že kniha, vytištěná (tiskárna Orbis) a svázaná, byla připravena v pražském německém nakladatelství »Volk und Reich« k expedici těsně před květnovou revolucí a že po ní byl celý náklad, kromě několika výtisků, zničen; podle toho by těch několik zbylých exemplářů bylo jednou z nejvzácnějších zdejších knih heraldických. Publikace, pěkně vypravená a provázená 23 obrazovými přílohami na křídovém papíře, pojednává o vývoji českého a moravského znaku. Neobsahuje nic nového, opírajíc se hlavně o názory prof. Václava Vojtíška, jehož se také na několika místech přímo dovolává. Nové ovšem ani není hledisko autora, jenž všude zdůrazňuje domnělou závislost českých zemí na německé říši, dopouští se úmyslného, podvodného anachronismu tím, že ztotožňuje německou říši středověkou a její in-

stituce s novodobým Německem po r. 1871. Zajímavým rysem knihy je jen to, že v pojednání o moravském erbu autor jaksi skrytě polemizuje s původci protektorátního znaku, vytýká jim, že moravské orlici ponechali starobylé šachování stříbrně-červené a nezavedli místo stříbra zlato, jež bylo moravským Němcům již od 19. století tak milé a žádané. Kniha je bez vědeckého významu, jen její osud a vzácnost ji činí poněkud zajímavou. Zachované výtisky zůstanou dobovým dokumentem.

První porevoluční a skutečně českou publikací heraldikou je »**Heraldický slabikář**«, jehož autory jsou **Viktor Palivec** a **Josef Milde**. Drobná knížka o pouhých 28 stranách vyšla jako premie pro členy Heraldického odboru Jednoty starých českých rodů, který se později přetvořil v Heraldickou společnost. Jako u většiny takových premií, jest i tu hlavní důraz na dobré vnější úpravě. Knížku vyzdobil 4 znakovými kresbami Jiří A. Švengsbír a sličně ji na ručním papíře vytiskl Felix Furch ze sazby Ladislava Krbce. Jejím obsahem jsou definice základních pojmů znakoslovných — je to tedy opravdový heraldický slabikář. Publikace byla vydána jen ve 100 číslovaných výtiscích a dosud se vůbec neoctla na aukčním trhu. Stane se asi jednou mezi sběrateli zbožím velmi ceněným.

Ještě v témže roce (1945) vydal Svaz přátel rodopisu v Praze knihu **Vladimíra J. Sedláka** »**O počátcích erbů pražských cechů**«. Je to rozprava vědeckého rázu, v níž autor dospěl k závěru, že cechovní znaky u nás vznikly v době husitské, ve shodě s thesím prof. Vojtíška, že i městské erby v pravém smyslu vznikly v téže době. Studie je provázena 12 pěknými obrazovými přílohami.

Cechovní heraldiky týká se též knížka, nazvaná »**Pražské cechovní truhlice a korouhve**« od **Antonína Novotného**. Publikace, jež vyšla v Poláčkově nakladatelství v Praze v r. 1948, má své těžiště v části obrazové, v níž jsou zpodobeny pražské cechovní pokladnice a praporece. V textu se autor omezil na popis těchto pozůstatků cechovní slávy, pokud jsou chovány v pražském městském museu, a nedošel k určitým závěrům. Nicméně materiál jím popsáný a zobrazený je cenným pramenem bádání o cechovní heraldice, arci až z doby pozdější, od samého konce 15. století.

V r. 1945 byla ještě vydána knížka, nazvaná »**Vyšší stupně vyznamenání, řády a medaile SSSR a odznaky Rudé armády**«, autorem je **R. Tumanov**. Kniha dobře zpravi o řádové heraldice

sovětské. (Slovem »řád« vyrozumívá se tam dekorace sama, není tam tedy řádů v původním smyslu, řád tam není sdružením osob. Kromě některých medailí okrouhlého tvaru mají všechny dekorace SSSR základní tvar pětipaprscité hvězdy.) Reprodukce fotografií řádových odznaků na obrazových přílohách nejsou zdařilé.

Roku 1946 vyšla úřední publikace »**Státní vlajka a prapory**«, vydaná studijním oddělením ministerstva vnitra v Praze. Jejími autory jsou **Karel Drdacký** a **Josef Hráský**. Knížka úředním slohem poučuje o správném vzhledu státního znaku a vlajky a o všech povinnostech i zvyklostech, vztahujících se k jejich užívání. K ní jsou připojeny obrazové přílohy, též barevné, leč kreslené rukou příliš tvrdou. (Nutně bychom potřebovali podobné knížky, jež by veřejnost poučila o správném užívání státních symbolů, ale napsané svěžeji a populárněji.)

Kromě této knížky přinesl rok 1946 dvě zcela drobné publikace z pera **Huga Rokyty**, »**Znak kraje kladského**« a »**Znak knížectví ratibořského**«, zvl. otisky z větších regionálních publikací. Oba jsou provázeny pěknými kresbami. Vyšly jen ve 100 výtiscích, a již nyní jsou sběrateli hledány.

Podobný ráz má studie téhož autora »**Státoprávní a náboženské náměty v heraldice Žitavska**«. Vyšla jako separát v r. 1947 ve 300 výtiscích a obsahuje rovněž znakové kresby.

Odznaky patří též do širšího rozsahu heraldiky a proto nutno se tu zmínit o knížce **Ferdinanda Vlčky** »**Odznaky pražských vzorkových veletrhů**«. Vydala ji Společnost přátel drobné plastiky v Praze a jest určena hlavně sběratelům, jimž přináší důmyslně sestavený přehled odznaků všech pražských veletrhů, od prvního v r. 1920 do 44. v r. 1946. (Pro veletržní odznaky často použito jako motivu znaku hl. m. Prahy.)

Každý heraldik by měl znát obsah díla »**Bartoloměj Paprocki**«, které napsal **Karel Krejčí** a vydal Slovanský ústav v Praze. Kniha má ráz spíše filologický, ale pečlivý rozbor dosavadní literatury o Paprockém, jeho podrobný životopis i zhodnocení jeho děl důkladně a spolehlivě poučí heraldika o významu tohoto Poláka, jenž Čechům napsal rozsáhlá a dodnes důležitá díla o české a moravské genealogii a heraldice.

V r. 1947 byly vydány dvě knihy, jež sice nejsou heraldické, ale o nichž by měl heraldik alespoň vědět:

První z nich má název »**Draci a obři**« a oba její autoři, **Josef Augusta** a **Karel Pejml**, v ní vyložili, jak vznikaly pověsti o vybájených zvířatech, o potvorách a obludách, jež tak hojně

se vyskytují jako erbovní znamení. Vypráví se tu o draku, bazilišku, nohovi, ohnivákovi, o jednorozci, martichoře, kentaurovi, o mořském lvu, o obrech. Heraldik se dozví, proč ta která potvora nebo obluda má v heraldice právě takový či onaký vzhled. Kniha je vyzdobena četnými ilustracemi, bohužel však není tam ani jediný obrázek, který by dokládal, jak se bájná zvířata zobrazovala ve znacích.

Druhou knihu podobného rázu, leč omezenou na jediného tvora, napsal **František Vodička** a nazval ji »**Po stopách posvátného jelena**«. Vylíčil v ní kult jelena od pravěku až po přítomnost, v starověkých pověstech, ve středověkých legendách i v novověkých pověrách o jelenech, nezapomenuv ani na jelena v heraldice. Příkladem uvedl řadu českých rodů, které měly ve znaku jelena, jelení hlavu nebo jelení paroží, ať ve štítě, ať na přílbě. Zmínil se též o rádech sv. Huberta a o řádu Zlatého jelena, jež založil Vilém Břežský. Ačkoli se kniha honosí hojnými obrázky na přílohách i v textu, není tam — podobně jako v knize Augustové-Pejmlově — ani jediné ilustrace, jež by zobrazovala jelena nebo jeho paroží v heraldice.

Rok 1947. může se však vykázat i publikacemi ryze heraldickými.

Patří sem knížka »**Rak v české heraldice**« od **M. M. Novotnáka**, popisy to českých erbů s obrazem raka nebo račích klepet jako erbovního znamení. Autor vydal knihu vlastním nákladem.

Patří sem »**Znaky moravských měst**« prací a nákladem **Františka Zvolského**, v níž autor popsal erby měst na Moravě a své popisy doložil pečetěmi nebo privilegii. Na 30 tabulkách jsou kresby znaků, většinou málo zdařilé, ač věcně správné. Knížka dobře poslouží jako první informační zdroj, některá tvrzení autorova si však asi vyžádají korektur.

Týž autor začal v r. 1948 vydávat podobné, leč širě založené dílo »**Znaky českých měst**«, jež se bude skládat ze 3 částí: 1) reprodukce znakových vyobrazení z privilegii a jiných dokladů; 2) barevné tabule se znaky nyní užívanými; 3) text (popisy erbů a zprávy o jejich vývoji). Zatím dílo, jež vychází v sešitech, nedospělo ještě ani ke konci prvního oddílu, a tak si nelze vytvořit definitivní úsudek o něm, ale již nyní se naskytá otázka, zda si autor neuložil úkol, který je nad jeho síly.

Ke znaku jednoho města se vztahuje knížka, kterou r. 1946 vydal místní národní výbor v Rakovnicích. Jmenuje se »**Pečetě**«.

dla, pečeti a znak král. m. Rakovníka» a napsal ji Jan Renner. Celkem úspěšně informuje o zachovaných pečetidlech města i o znakových památkách na rakovnických budovách a pod.
(Pokračování)

Z úkolů ochranářství pečeti

Oprava pečeti

Dr František Beneš

(Pokračování)

Pečeti rozlomené nebo přelomené

Jestliže pečeti jsou rozlomeny nebo přelomeny, třeba je stmeliti v jeden původní celek.

Pečeti z včelího vosku

Václav Vojtišek uveřejnil²⁾ dva způsoby opravy přelomených nebo ulomených pečeti z včelího vosku, kterých se používalo v hlavním státním archivu v Drážďanech:

„Připraví se voskový roztok, upotřebuje se buď voskového laku, jehož se používá v přípravě voskové barvy, nebo se do roztaveného vosku přilévá terpentín tak dlouho, až se dosáhne směsi, tekuté za chladu. Aby tento přípravek nebyl lepivý, přidává se asi 1/20 dobrého laku jantarového. Roztok se přenáší měkkým vlasovým štětcem na pečet a ta jej rychle ssaje. Je-li pečet rozbitá, zlomky se prsty k sobě přidržují a přetrou se lehce na zadní straně nebo v šterbinách přípravkem, který rychle ustydne, a mohou se pak tímž způsobem připojovati kousek po kousku. Je-li pečet šlepená, nanese se na zadní stranu ještě silnější vrstva směsi, čímž se pečet zpevní. Aby přípravek měl barvu pečeti, přimísí se do vosku při rozpouštění něco suchých barev zemitých, ale dbá se, aby barva byla přece něco odchylná a na první pohled bylo viděti spravení.

Avšak v nejnovější době konservátor téhož archivu, *Walter Bauer*, předložil nový recept³⁾:

²⁾ *Václav Vojtišek: O konservaci archiválií.* — Zvláštní otisk z časopisu »Slovanská knihověda«. (Praha, 1932.) Str. 69—71.

³⁾ *Arch. Zeitschr., III, F., VII. Bd., 1931, str. 225.*

Rozhřeje se něco čistého vosku včelího, rozředí se čistým terpentínem v dvojnásobné váze a přileje se ještě totéž množství čistého benzínu, takže vznikne skoro tekutá hmota. Také tuto hmotu pórovitá pečet hltavě ssaje. Konservovaná pečet musí se nechatí asi 10 dní schnouti na vzduchu. Její pevnost je pak taková, jako při neporušených pečetech, a protože jsou už s přípravkem 35leté zkušenosti, věří se, že účinek je trvalý.

Bauer také vystupuje proti slepování rozbitých pečetí, poněvadž prý všechna lepidla mají při vosku jen dočasnou platnost. Proto doporučuje spojování kousky drátu a drátěnými spojkami, za horka zapuštěnými, a voskem**). Spojování drátky v lomu doporučuje zejména při dvoustranných pečetech, při nichž musí býti opatrnost, aby při konservování neutrřely škody.“

Nedávno sdělil své zkušenosti z konservace pečetí archivář archivu ministerstva vnitra dr Josef Hráský³⁾:

„Zkušenost ukázala, že pečetě se nesmí slepovati kličem, arabskou gumou, pečetním voskem a podobnými lepidly. Klíčivost uvedených látek časem pomine a pečetě se na místě lomu znovu lámou a při odstraňování starého zaschlého lepidla se ještě více poškozují. Zejména slepování pečetním lakovým voskem lze pokládati za barbarské ničení pečetí, neboť vosk se snadno láme a pečet trhá. Rovněž se nedoporučuje používat zaponu, který působením lepidla rozkládá vosk.

Konserváči pečetí jsem prováděl způsobem zcela odlišným od uvedených receptů. Pracoval jsem se vřelou směsí vosku, parafínu a ceresínu, do níž jsem přimísil zemitá barviva, a bych docílil přibližného odstínu barvy konservované pečetě. Pečetě mnout před 11 lety konservované jsou v bezvadném stavu a nejeví dosud žádných změn, ačkoliv prodělaly během doby nesvobody několikere přestěhování. Upozorňuji jen, že jsem vždy před konservací potřel líc i rub pečetě lněným nebo parafinovým olejem, aby vosk v případě ukápnutí mimo lom se dal po ztvrdnutí lehce odloupnouti a nepoškodil pečeť. Tento konserváční způsob vyžaduje značné trpělivosti a zručnosti a myslím, že má přednost před výše popsányi recepty v tom, že neužívá terpentínu a benzínu, které vosk časem vysušují, a dále, že pečeť až na místo lomu zachovává všechny původní znaky (na př. otisky prstů, látky, nerovnosti a pod.).“

***) Podobně *Beschorner*, tamže, str. 221.

3) »Konservace archiválií«. — Archivní příručka, str. 72—73.

Lze, soudím, oprávněně míti za to, že způsob opravy pečeti, užívaný dr. J. Hráským, je toho času nejlepší.

(Pokračování)

Z krkonošské výstavy v Trutnově

Dr. J. B. Novák

Není mým úmyslem, hodnotit zde letošní krkonošskou výstavu v Trutnově, oceňovat její poslání a výsledky. Omezují se na žeh heraldickou, značně bohatší, než poskytují obvykle podniky tohoto druhu: Byly to obzvláště četné znaky městské a bylo s potěšením zjistit, že se města krkonošské oblasti většinou k svým znakům přihlásila i ráda je uplatnila.

Jak se to stalo, vyložím dále, ale uvedu hned, že se jakost pohříchu mnohde nevyrovnávala početnosti.

Na četných místech na výstavě bylo možno spatřit státní znak. Jeho provedení — jak by mělo být samozřejmé — odpovídalo většinou heraldickým i zákonným předpisům, což je v tomto případě totéž. Že by tomu tak bylo bez výjimky, nelze však prohlásit:

Již hned na volném výstavním prostoru byl na obrovském červeném plátně český lev i s náprsním štítkem zobrazen jen v bílé barvě; to je ovšem vážná chyba, nehledě k slovenské citlivosti, jež právem mohla být dotčena tímto opomenutím. Účinná jinak a jistě nákladná tato dekorace by jen bývala získala výraznějším provedením v správných barvách, což platilo též pro zlato koruny a zbroje heraldického zvířete.

Na zlatě nebo náhradní žluté barvě se u našeho lva šetrilo i jinde: Tak v českém znaku přehledu dějin, u lva na průčelí expozice druhého odboje, posléze ve výstavě osvěty, kde nadto bílý; z lepenky vyřezaný lev byl nesprávně a ne dosti šťastně podložen šedivým papírem, slovenský štítek byl sice ve správných barvách, ale jeho trojvrší bezdůvodně ještě lemováno bílou. Ve školní výstavě učiněn kompromis: Lev měl sice zlatou korunu, ne však zlatou zbroj. A byly další chyby: hory na štítku v nevhodném tónu modrozeleném, celek jako transparent v černém poli.

Nejhůře dopadl státní znak před expozicí ministerstva vnitra — příslovečný stín pod svícem: na modrém štítu obdélníkového tvaru červený lev s kubistickou korunou, náprsní

štítek se slovenským křížem celý modrý, ač bílé barvy bylo hojně a zbytečně použito pro zdůraznění obrysů.

Na bílé dvojcasé lvy ze sádry na rudém podkladě pod obrazem presidenta republiky bylo možno hledět jako na pouhý dekorativní motiv, nevalilo proto, že byli bez náprsního štítku, ač tam vlastně též patřil.

S uspokojením bylo možno zjistit, že se návštěvníci obdivovali bezvadnému, krásně vypracovanému státnímu znaku na čestných praporecích úderníků práce a zvláště na praporu SNR Hostinné.

Zmíním se nyní o městských znacích, nejprve z povinnosti tam, kde bych je nejraději pominul mlčením: Ochoz před hlavní budovou byl „ozdoben“ erby měst výstavní oblasti v barvách nešťastně lomených a odstíněných docela neheraldicky. Při tom mnohé byly též kombinovány různými symboly místního podnikání, takže ani již skoro nelze mluvit o znaku. K některým jednotlivostem se vrátím při popisu znaků podle měst; ta však byla zde bez viny: byla dožádána výstavním výborem, aby zaslala znaky, s nimiž se takto naložilo.

V podrobnostech první místo patří ovšem domácímu pánu, Trutnovu, který mnohokrát uplatnil svůj historický znak: modrý štít, v jehož spodku leží zelená šaň s červeným jazykem, za ní stříbrná brána zlatou mříží uzavřená mezi dvěma věžemi o zlatých makovicích; mezi nimi černý havran sletující drží v zobáku zlatý prsten s rubínem.

Není snadné reprodukovat bezvadně tento znak, pro dnešní vkus trochu přeplněný, než přece se to podařilo velmi pěkně na př. poštovní správě na výstavním razítku, ovšem bez štítu a tinktur, i jinde, jako v záhlavích, kde vystavoval NKP (Náchodský kulturní program), jež nesla vždy znaky sdružených měst vesměs přesně podané, nebo na prapuru trutnovských legionářů. Někde se staly nesprávnosti: Na školní výstavě t. zv. hradební koruna byla umístěna ve štítu místo nad ním, kam patří. V neblahém ochozu štít byl modrozelený, ještě hnědý, přes celek pak jakýsi žlutý vrkoč — měl asi připomínat lnářství. Zle, jako skutečný heraldický zmetek dopadl na svíčkách, vystavovaných ve dvou formátech firmou Sana, n. p., ve Svobodě nad Úpou: Byl znázorněn vypukle o zlatém štítu, v křiklavých barvách, ve větším formátu měl dokonce zlatý helm s paví kytou a zlatými fanfrnochy (trochu lépe vypadal na podobných výrobcích znak karlovarský, jen že na místě určeném pro helmici se tyčil proslulý lázeňský kam-

zik). I bez heraldických zřetelů se nehodí k střízlivému dnešku tak nákladná výzdoba předmětu, svou povahou určeného krátkodobé spotřebě, jako jsou svíčky.

A teď ostatní vystavující města podle abecedy:

Starobylý Broumov ve své expozici vyřešil otázku znaku velmi šťastně krásnou fotografickou reprodukcí bohaté barokové památky ze svých stavitelských pokladů. Tím ovšem nebyly vyjádřeny barvy znaku: modré pole štítu, v něm stříbrná labuť se zlatou šternberskou hvězdou u hlavy. V ochozu to bylo se znakem horší: štít posloužil za podklad tkalcovskému motivu, labuť ve znaku byla černá a hvězda měla pouze žluté obrysy (tuto chybu převzal i NKP).

Červený Kostelec, milé a půvabné město, měl i pěkně a moderně pojatý znak, jenže kreslíř namaloval bílý kostel s červenou střechou na hnědou půdu (správně má být znázorněn volně v modrém poli, není to tady jen nebe nad kostelem).

Průmyslový Dvůr Králové umístil na výstavě městský znak bezvadně kreslený, ale bez barev, které ho jinak svou výraznou červení a stříbrem tak krásně oživují. V ochozu byly jeho barvy nepěkně lomeny.

Podnikavé Hořice rovněž podcenily význam barev v heraldice, svůj znak ukázaly přesně, avšak bez tinktur, i když byl umístěn velmi vhodně na plánech, jež samy byly provedeny v barvách — jen ty barokové linie štítu na moderních nárysech působily zbytečně zaostale. Zato je potrestal ochoz: na něm krásně červené pole znakového štítu zřialovělo a stříbrná hradba s věží i zelený trávník pod ní byly podány kalnou žlutí.

Naše opět české Hostinné si starého znaku asi neváží; stylisovalo si ho dost libovolně a nejasně. A přece má krásný a bohatý erb: Štít modrý. V něm zobrazena zeď stříbrná z tesaného kamene s branou otevřenou a s vytaženou železnou mříží. Nade zdí vynikají dvě čtverhranné věže stříbrné s okny, červenou střechou a zlatými makovicemi. Skrze bránu vidět strom lípu, která košatým vrškem vyniká nad zeď, a na ní sedí orlice rozkřídlená brunátné barvy. Předě zdí stojí dva názi obři, jen v kabátech z buvolí kůže, nebo stříbrných, se kšticemi splývajícími, pravý opírá pravici o štít krále českého, levý levou rukou o štít se svatováclavskou orlicí, druhou rukou drží spolu stuhu sahající přes kmen lípy. Lze chápat, že Němci neuplatňovali rádi tento znak v jeho výmluvných podrobnostech, ale v tom nám jistě nemají být vzorem.

Hradec Králové, město šťastně spojující velikou minulost s velikou budoucností, dokázal to i zde. Zvolil motiv městského znaku — českého lva, třímajícího písmeno G — pro plastiku na dva metry vysokou a dosáhl tím mohutného uměleckého účinku.

Jiráskův Hronov se pietně přihlásil k svému vzácnému znaku stříbrného sousoší v modrém poli na štítě vkusně řešeném.

Jaroměř, ač je známo, jakou péčí věnuje správnosti městského znaku, ve své exposici se spokojila pouze kresleným motivem z něho — ukázala českého lva bez koruny v trnovém věnci. Avšak v ochozu ji reprezentovala ponurá fantazie z průmyslových motivů a jen v jediném ze čtyř polí štítu trnový věnec napověděl, že to snad mělo představovat modernisovaný městský znak.

A řekneme-li Jaroměř, musíme připojit také jejího, ač hodně mladšího blízence, Josefov, který na prostém štítu, jak se sluší střízlivému válečníku, přinesl ve své výstavce erb už upravený za republiky v barvách i obrazem: Kdysi zlaté nebe má teď přirozenou modř, stříbrné hradby zčervenaly, jen jejich vršek zůstal zelený, jako pole, na němž stojí, zmizel ovšem rakouský orel a dříve černožlutě pruhovaná vrata svítí nyní stříbrnou a červenou; snad je to už schválená úprava, ale přílhu bychom přece rádi viděli v barvě přirozené místo bílé a vytečkované (má to být zlatá?), pštrosí péra na ní byla dvě červená a jedno bílé, jistě mohlo tady zůstat při starém.

Jilemnice snad ze skromnosti, zajisté nemístně, se spokojila jen ochozem pro svůj znak. Ten při tom nedopařl nejhůře, jilm, který má být barvy přirozené, byl však modrozelený, stříbro štítu vybledlo v jakousi bělavou žluť.

Náchod, vzkvétající vstup do republiky z příbuzného Kladska, udělal dobře, že se nespolehl na milosrdenství ochozu — tam jeho znak ve skizze úpěl pod tíhou pneumatiky. Ve vlastní výstavce to napravil správným, barevným motivem svého znaku. Jinde však ho znovu zjednodušil — a změnil trochu nesprávně: stříbrné dvojvěží s branou se stalo zlatým, z červeného štítku mezi věžemi se ztratil český lev. V jiné stylisaci zjednodušil ještě více: zůstaly jen bílé obrysy stavby a červený obrys štítku uprostřed. Pod obrazem mohutného náchodského zámku bylo vidět kromě městského znaku, který se zase vzdal českého lva, ještě štít s osmipaprscitou hvězdou a znak hronovský, snad připomínkou dřívějších majitelů.

Nová Paka, staré kulturní ohnisko s rostoucím průmyslovým významem, neozdobilo vlastní výstavku svým krásným erbem, snad proto, že právě pátrá po nejsprávnější jeho formě.

Stejně se zachovaly i význačné obce jeho okresu: Kvetoucí Lázně Bělohrad se měly pochlubit svým zajímavým znakem: rozpoltným štítem, v jehož pravém červeném poli se spatřuje český lev, držící v každé přední tlapě zelený stromček, v levém poli se figury opakují v obrácených barvách. Dále Pec ka pana Haranta, na štítu jejíhož znaku mezi věžemi městské zdi je v modrém poli obraz mariánský. A Stará Paka, dnes již s Novou spojená v jednu obec, jež na pečeti užívá obrazu stro mu. Novou Paku postihl na pranýři ochozu trest celkem ještě mírný: Její rozvinutý zelený věnec o sedmi routách byl správně na štítě bílo-červeném, barev jen trochu zkálených, ale štít položen na vozíček, což prý mělo naznačovat místní hračkárský průmysl, ač ten právě v městě nehraje roli zvláště významnou, místo helmy bylo vidět něco, co by snad mohl být balík nějakého textilu, jenž se k Pace hodí spíše, třebaž že ne do erbu. NKP reprodukoval znak bezvadně.

Vzdálené — vzhledem k okolnosti, že šlo v podstatě o výstavu kraje Hradeckého — i konkurenční Pardubice se přihlásily svou iniciativní akcí, dnes již proslulou: kdo by neznal pardubický snop? Ale zobrazený erb je nerepresentoval tak dobře a správně jako jejich pověst: Štít nebyl červený, nýbrž bílý s červeným orámováním, a známý stříbrný půlkůň, třebaž na tomto obraze už zešedivěl, měl obě nohy v bujném skoku, což působilo nepřirozeně.

Smiřice, které jejich Gigant staví dnes do popředí zájmu, vyzdobily svou expozici pěkným městským erbem správně v kresbě i barvách s bílým mostem přes modré Labe dole, s trojlísty v červeném poli nad ním. Snad jen ten příliš profilovaný štít mohl ustoupit klidnějším obrysu.

Znak Teplic nad Metují není mi znám, takže se nemohu vyslovit o správnosti jeho reprodukce na výstavě. Bude asi z novější doby, soudě podle stříbrošedých pískovcových skal, zobrazených po obou stranách volného vchodu do žluté městské hradby pod trojvěžím se stříbrným krytem.

Město Úpice patří mezi ta města, jež ukázala svůj znak bezvadně provedený: pod zlatou korunou zlatý štít s ostrví černé barvy v poloze nazděl, provázenou po obou stranách rovněž černým gotickým e, jež upomíná zbytečně na doby, kdy

městu říkali Eipel, ač bývalo dobře české. Bylo by jistě účelno pomýšlet na vhodnou úpravu.

Vrchlabí, veliký krkonošský soupeř Trutnova, měl ve své expozici krásně barevně provedený městský znak na prostém a účelném štítě. Ale autor kresby znaku, sveden patrně povahou věci, vyznačil horní pole jako nebe barvou modrou; správně má to být stříbrná (bílá), jak také žádá zásada „kov na barvu“, vzhledem k červené městské zdi pod ním. V kolorovaném městském znaku na výstavce »místní kulturní činitelé« byl zase štítek na městské zdi nechán bílý, ač má být, jako byl správně na prvním znaku, zlatý s hornickým znamením v barvách přirozených. Rovněž přirozených barev byly i dvě jedle nad městskou zdí; na erbu v ochoze, jinak na podiv dobrém, se pro ně pokládala za přirozenou barvu jedovatá zeleň. I textilní škola ve Vrchlabí se pochlubila dokonalým kobercem s vetkaným městským znakem v bohatém rámcí, ovšem naprosto se k němu nehodila knížecí koruna nad ním a hermelínový plášť kolem splývající, snad podle předlohy nějakého panského erbu.

Kromě znaků vystavujících měst se tu porůznu vyskytly znaky ještě jiné. Na př. Zeměměřičský úřad v Praze vyzdobil svou edici orientačních plánů měst jejich znaky, škoda jen, že při tom nebyl vždy přesný. Na některých vystavovaných předmětech byly pěkné znaky ze Slovenska (Dolní Kubín), jejichž posudek se však vymyká mým znalostem, jinde motiv slezské orlice a pod. V zobrazení hesla »Ratibořice patří celému národu« velmi účelně použito státního lva moderně pojatého.

Vždy to nedopadlo tak šťastně. Vrchnostenská administrativa před rokem 1848 byla ve výstavce přehledu dějin symbolisována složeným šlechtickým znakem zcela neznámým a dost nepravděpodobným: v červeném poli pravé poloviny štítu půlka zlatého kola, připojená k dělicí čáře, v modré levé polovině nad sebou tři stejné bílé kančí kly, nad štítem přilba s křídly červenobílými. Jistě bylo vhodnější použít konkrétního znaku některého význačného feudála, stejně jako se použilo znaku české země pro vyznačení právomoci zemské. V symbolisaci minulosti byl červený kalich v poli modrošedém, což ani esteticky nepůsobilo pěkně.

A na konec zvláštnost: v rybářské výstavce se pyšnil „rybářský znak z XIV. století“, jak hlásal nápis. Ukazoval vrš, z níž vycházely do výše záhadné paprsky, s každé strany kapr k ní přikloněný, vše v modrozelených barvách různých od-

stinů. Snad to byl nepřesně reprodukováný znak některého cechu rybářského; cechovní znaky již v onom věku vznikaly. Škoda, že o jeho původu nebylo uvedeno nic bližšího.

Ale brány Krkonošské výstavy jsou už nadobro uzavřeny, může namítnout čtenář, jaký účel má tedy dodatečné účtování? Má dobrý účel; Krkonošská výstava nebyla výstavou poslední a výtky se mohou stát pro budoucnost poučením, aby nebyla opomíjena součinnost heraldika. Ba co více, našim městům, zvláště těm, která se hlásí k svým znakům, dějinným svědkům slavné minulosti i zásluh, chtěl bych ukázat, že nestačí jen láska, není-li spojena s péčí, zachovat znak správný a neporušený. V tomto úsilí se jim dostane podpory od jejich krajského národního výboru v Hradci Králové, který projevuje plné porozumění též pro toto své kulturní poslání. A pokud by byly pochybnosti, jsem přesvědčen, že také Heraldická společnost poskytne jim všechny žádoucí informace, jak se již nejednou stalo, má-li se nesporně zjistit správný městský znak či prapor, nebo je-li žádoucí pomýšlet na opravy či doplňky, jakých snad vyžaduje doba.

Z heraldického bádání v cizině

Rediguje Dr František Beneš

Brazílie

Rio de Janeiro, 17. XII. 1948.

Obracím se s potěšením na vás, abych vám oznámil, že v Rio de Janeiro bylo založeno »Bureau Héraldique et Généalogique«, jež má tyto cíle:

- 1) Podávati zprávy o všech šlechticích starého císařství brazilského a jejich potomcích
- 2) zaregistrovati rodokmeny brazilských i cizích rodů v příslušných knihách
- 3) zaregistrovati znaky brazilské i cizí
- 4) kreslit znaky v barvách nebo bez barev

- 5) vydávati osvědčení o všem, co může existovati v jejich archívech
- 6) prováděti výzkumy v jejich vlastních archívech nebo v archívech cizích pracovníky odbornými
- 7) pečovati o vydávání knih, revuí atd. a všeho, co se týče genealogie a heraldiky.

»Le Bureau Héraldique et Généalogique« za profesionální služby, jež koná, přijímá honoráře. Jest nezbytné říci, že žádná částka peněz nebude přijata předem. Všechny platby budou přijímány až po odevzdání objednané práce.

Pro všechny doklady, jež »Bureau Héraldique et Généalogique« zasilá zájemcům, se používá luxusního papíru a jsou psány ručně, ne na psacím stroji.

Všechny genealogické listiny, které opatřujeme, a zasíláme zájemcům, jsou doloženy pokud možno největším množstvím průkazného materiálu, ev. zmínkami o pramenech.

Rádi si budeme dopisovati a udržovat výměnu heraldicko-genealogickou se všemi stejnorodými institucemi světa, zachovávajice takto úzkou a plodnou spolupráci.

Enzo Oscar

*

V »Revista Genealógica Latina«, No. 1 — Ano de 1949 (São Paulo, Federação dos Institutos Genealógicos Latinos, 1949) str. 282, byla otištěna tato zpráva:

„*Těm, kteří dosud nepoznali.* Brasílský genealogický ústav se dověděl o existenci jistého pána v Rio de Janeiro, neznalého ani genealogie ani heraldiky, který prodává rodokmeny a znaky. Skutečnému genealogu jsou cizí finanční otázky. Veřejnost právě z tohoto rozdílu pozná genealoga falešného. Tato osoba si zhotovila pro vlastní potřebu znak a poslala ho se žádostí o přijetí cizím ústavům; diplomy, které takto získal od nezkušených, dokumentují jeho znalosti. Brasílský genealogický ústav byl také obětí tohoto bývalého člena, kterému poslal diplom.“

Z poznámky, již k této otištěné zprávě připojil odesílatel uvedeného čísla revue »Revista Genealógica Latina«, je nepochybné, že se zpráva týká p. Enzo Oseara.

Pražská znaková kancelář z r. 1831

Pod tímto titulem uveřejnil Fr. Roubík v Časopisu Společnosti přátel starožitností, roč. LVII. (1949), str. 60, zprávu o pražské znakové kanceláři, řízené knihtiskařem, nakladatelem a vydavatelem novin Haasem a přísežným deskovým malířem znaků Frant. Emanuelem Renzem, jenž kreslil znaky. Zpráva je zpracována podle spisů v archivu mín. vnitra v Praze.

Bylo by si přáti, kdyby písemnosti, z nichž Roubík publikoval jen povšechnou noticku, byly vyčerpávací zveřejněny. Byla by to zajímavá a nikoli příznačně nepoučná stať o jednom zjevu v heraldice. — *fbš* —

O ochraně pečeti

Nedávno vyšla útlá knížka s názvem *»O třech úsecích ochrany pečeti v archivu«* od Dr. Františka Beneše (jako zvl. otisk ze *»Zpráv českého zemského archivu«* sv. XI. — Praha, n. zemského národního výboru v Praze, 1948). Má pouze 12 stran a 1 obrazovou přílohu na křídovém papíře, ale její obsah je velmi závažný; pojednává o ochraně historického a hlavně heraldického materiálu pramenného, jenž patří k nejkřehčím a nejchoulostivějším, totiž o ochraně voskových pečeti: Po stručném úvodě následují 3 kapitoly: 1. Ochrana přivěšených pečeti koženými váčky. 2. Ochrana přivěšených pečeti papírovými krabičkami, přilepenými na desce, v níž je uložena listina. 3. Ochrana přitíštěných pečeti novověkých.

V těchto kapitolkách autor probral různé způsoby ochrany pečeti a podává je čtenáři k úvaze, jakož vůbec celá knížka je spíše podnětem nežli řešením, podnětem vyznívajícím celkem pesimisticky, zvláště pokud jde o ochranu novějších přitíštěných pečeti z lakového vosku. Je-li autorův pesimismus oprávněn pro přítomnost, zbývá alespoň naděje do budoucna, naděje, že jeho podnět nevyzní naprázdno, že s postupujícím zvědeckým našeho archivnictví i v menších střediscích pokročí také péče o pečeti. Buďme tedy autorovi vděční za jeho podnět k lepším metodám ochrany materiálu, jenž je pro heraldika pramenem nejdůležitějším. *J. M.*

Knihovna Heraldické společnosti

Ferdinand de Trazegnies: *Los Vásquez de Velasco.* — Historia genealógica de una noble e ilustre familia española del Perú. — De la Revista Histórica, Tomo XVI, Entrega I y II. (Lima, Librería e imprenta Gil, s. a., 1945.)

Lic. José Ignacio Dávila Garibi: *Algunas disquisiciones acerca del Vocablo „Tapatio“.* — Estudio leído en la centésima cuádragesima reunión de la Agrupación Cultural de Acción Social, efectuada en la Ciudad de México, el 2 de Agosto de 1943, en el Restaurante del „Hotel Ontario“ y releído con algunas adiciones en la reunión literaria efectuada el 26 de mismo mes en la residencia de la Señora Soffa Labastida. — (México, D. F., 1943.)

— **El problema de la Clasificación de la Lengua Coca.** — Síntesis de la plática sustentada en la Escuela Nacional de Antropología, en la sesión de clausura de la „Conferencia de Lingüística Indígena“, que organizada por el Consejo de Lenguas Indígenas, el Summer Institute of Linguistics y Escuela Normal de Antropología, se inició en Palmira, Mor., el 25 de septiembre de 1943 y se concluyó en la Ciudad de México, D. F., el 2 del siguiente mes. — (México, D. F., 1943.)

- **Los estudios Históricos Regionales como base de la Historia General del País.** — Documentos y Datos referentes a la Villa Jalisciense de la Unión de Tula. — Contribución mínima del Lic. José Ignacio Dávila Garibi, a VI Congreso Mexicano de Historia reunido en la Ciudad de Jalapa, Ver., del 13 al 21 de septiembre de 1943, leída y aprobada en la Sección V del propio Congreso, el 23 del mismo mes. (México, D. F., 1943.)
- **Algo acerca de la Fundación definitiva de la Capital de Jalisco.** — Plática sustentada el 2 de marzo de 1942, en el restaurante del Hotel Ontario, durante la comida reglamentaria de la Agrupación Cultural de Acción Social. (México, D. F., 1943.)
- **La Academia Mexicana de Genealogía y Heráldica.** — Palabras pronunciadas durante la primera cena de dicha Academia en el Nuevo Club, la noche del II de febrero de 1944. (México, D. F., 1944.)
- **Los Idiomas Nativos de Jalisco y el Problema de Filiación de los ya Desaparecidos.** — Estudio presentado por su autor, el Lic. J. Ignacio Dávila Garibi, en la VII Reunión del Congreso Mexicano de Historia efectuada en la Ciudad de Guajuato, en Septiembre de 1945. (México, D. F., 1945.)
- **Cosas del Terruño. Aportación Mínima al Estudio del Folklore Toponímico de Jalisco.** — Conferencia leída por su autor, el Lic. José Ignacio Dávila Garibi, en la Casa de Jalisco, el martes 24 de julio de 1945. (México, D. F., Librería Ed. „San Ignacio de Loyola”, 1946.)
- **El Culto Guadalupano en lo que fué la Nueva Galicia.** — Conferencia leída por su autor Lic. José Ignacio Dávila Garibi en la Insigne y Nacional Basílica de Santa María de Guadalupe el jueves 12 de abril de 1945. (México, D. F., Librería „San Ignacio de Loyola”, 1948.)
- **La Escritura del Idioma Náhuatl a través de los Siglos.** — Segunda edición corregida y aumentada. (México, D. F., Editorial Cultura, 1948.)
- Annuaire 1948 de la Société Héraldique Luxembourgeoise.** (Luxembourg, 1948.)
- Anuário Genealógico Brasileiro** por Salvador de Moya. — Vol. X. (1948.)
- Archives heraldiques suisses.** — Schweizer Archiv für Heraldik. — Archivio araldico, svizzero. LXIII. (1949. Lausanne, Société suisse d'héraldique. Schweizer. heraldische Gesellschaft.)
- Instituto Argentino de Ciencias Genealógicas-Revista 1948-1949.** Año 6 — No 8. (Buenos Aires.)
- Instituto Peruano de Investigaciones Genealógicas.** (Miraflores, Lima, Perú.) — **Estatutos (Extracto).** — Boletín Interno, No 11-15 (1948.)
- Mitteilungen des Herald.** — Verein für Heraldik, Genealogie und andere historische Hilfswissenschaften. — I. Jahrg., Heft 1/2, April/Mai 1949. (Berlin, Herold, 1949.)
- Przegląd historyczny.** — Wydawany przez towarzystwo miłośników historii w Warszawie. — Tom XXXIX. Zeszyt drugi. (Warszawa, 1949.)
- The Australian Exlibris Society - Year Book, 1935 and 1936.** (Sydney.)
- The New York Genealogical and Biographical Record.** — Vol. LXXX. Number 3 — July 1949. (The New York Genealogical and Biographical Society.)

Heraldický časopis. — Vydává Heraldická společnost. Vedoucí redaktor PhDr. František Beneš, odpovědný redaktor Josef Milde. — Redakce a administrace v Praze IV, třída krále Jiřího VI., čp. 115 - archiv b. země České, tel. č. 721-98. Vychází čtyřikrát do roka. Náklad 500 výtisků. I. vydání. — Tiskne Vladimír Reis, Praha VI, Vyšehradská 3. — Cena tohoto čísla Kčs 8.—.